

سلامت بارداری چیست؟

5 خرداد 1402

آخرین روز از پویش حمایت از زوج‌های نابارور که هر سال به مناسبت هفته ملی جمعیت برگزار می‌شود، به عنوان «سلامت باروری و اطمینان از تولد نوزاد سالم» نامگذاری شده است.

زهره داودی مقدم، جراح و متخصص زنان و زایمان و عضو تیم تخصصی مرکز درمان ناباروری ابن سینا درباره مفهوم سلامت بارداری، گفت: منظور از سلامت بارداری شناسایی و کنترل عواملی است که می‌تواند سلامت مادر، جنین و نوزاد آینده را به مخاطره بیندازد. این کار بر عهده ماماها و متخصصان زنان و زایمان است تا با بررسی‌ها و غربالگری‌های دقیق این عوامل را شناسایی و مدیریت کنند. بسیار مهم است که بدانیم سلامت بارداری فقط معطوف به دوره بارداری نیست و خانم‌هایی که قصد بارداری دارند باید پیش از اقدام، برای مشاوره مراجعه کنند.

وی توضیح داد: در مشاوره پیش از اقدام به بارداری که با هدف شناسایی مشکلات احتمالی انجام می‌شود ما عوامل مختلفی را بررسی می‌کنیم، مانند سن، شاخص توده بدنی (BMI)، تغذیه، بیماری‌های زمینه‌ای و سابقه واکسیناسیون مادر. این کار به ما کمک می‌کند که تصویری دقیق از وضعیت خانم داشته باشیم و بتوانیم عوارض احتمالی بارداری را کنترل کنیم.

داودی مقدم گفت: البته، وجه دیگری که اغلب کمتر به آن پرداخته می‌شود، وضعیت روانی خانم است. گاهی خانم از اختلالاتی مانند اضطراب شدید، افسردگی یا وسواس رنج می‌برد، در این صورت لازم است قبل از شروع بارداری با همکاری روانشناس و روانپزشک این اختلالات کنترل شود. همچنین، لازم است خانم درباره بارداری و مسئولیت مادر بودن آگاهی کافی داشته باشد. بنابراین، باید به همه این ابعاد توجه شود.

این متخصص زنان و زایمان ادامه داد: در خصوص مراقبت‌های بارداری نیز ما دوران بارداری را به ۳ دوره سه‌ماهه تقسیم می‌کنیم و هر یک از این دوره‌ها مراقبت‌ها و غربالگری‌های خاص خود را دارند که باید به‌دقت پیگیری و انجام شوند. این مراقبت‌ها شامل ویزیت‌های منظم است که فواصل آنها می‌تواند از یک هفته تا یک ماه باشد. همچنین، آزمایشات عمومی خون و ادرار برای بررسی پارامترهایی مانند قند خون، کم‌خونی، فاکتورهای کلیوی و عفونت‌های ادراری. همچنین، سونوگرافی‌های روتین برای بررسی سن بارداری، تعداد قل‌ها، رشد و وزن‌گیری **جنین** و مانند اینها انجام می‌شود.

وی گفت: افزون بر اینها، سونوگرافی‌های غربالگری مانند سونوگرافی NT □ آنومالی اسکن و سونوگرافی سه‌ماهه سوم برای بررسی رشد جنین، وضعیت جفت و میزان مایع اطراف جنین انجام می‌شود. همچنین، آزمایش غربالگری برای بررسی خطر بروز ۳ بیماری ژنتیکی مرتبط با کروموزوم‌های ۲۱، ۱۸ و ۱۳ و کروموزوم‌های جنسی انجام می‌شود. البته، حتی اگر ریسک ابتلاء بالا گزارش شود، قطعی نیست و باید های تست‌های تکمیلی مانند نمونه‌گیری از پرزهای جنینی و آمینوسنتز انجام شود تا بتوان با قطعیت درباره سلامت یا عدم سلامت جنین اظهار نظر کرد.

سپیده دشتی متخصص ژنتیک پزشکی نیز درباره نقش عوامل ژنتیکی در سلامت باروری، گفت: عوامل ژنتیکی می‌توانند در بروز ناباروری و سقط مکرر نقش داشته باشند و اگرچه سهم این عوامل در بروز اختلالات لانه‌گزینی و سقط مکرر چندان زیاد نیست اما از آنجا که می‌تواند در صورت بارداری باعث اختلالات ژنتیکی در جنین و نوزاد حاصل شود، اهمیتی ویژه می‌یابد. زیرا هدف از بارداری، چه بارداری طبیعی و چه با روش‌های کمک‌باروری، صرفاً بارداری و تولد فرزند نیست بلکه تولد فرزند سالم است. یکی از مهم‌ترین ابزارها برای تحقق این هدف غربالگری‌های ژنتیکی است.

وی ادامه داد: غربالگری‌های ژنتیکی انواع و متدهای مختلفی دارند. یکی از مهم‌ترین غربالگری‌ها، غربالگری ژنتیکی پیش از ازدواج و پیش از اقدام به بارداری است تا زوجین از نظر ناقل بودن بیماری‌های نهفته ژنتیکی بررسی شوند. در ازدواج‌های غیرفامیلی احتمال بروز ناهنجاری یا اختلال ژنتیکی در فرزند ۲ تا ۳ درصد است اما وقتی ازدواج فامیلی باشد این ریسک دو برابر می‌شود. از آنجا که طبق آمارهای موجود، بیش از ۴۰ درصد از ازدواج‌ها در ایران فامیلی است، اهمیت مشاوره و غربالگری‌های ژنتیکی قبل از ازدواج و قبل از بارداری دوچندان می‌شود.

این متخصص ژنتیک بیان کرد: گاهی زوج هیچ سابقه‌ای از اختلالات یا بیماری‌های ژنتیکی در خانواده ندارند اما هر دو ناقل بیماری خاصی هستند و در صورت بارداری، فرزندشان مبتلا خواهد شد. یا با اینکه زوج خویشاوند نیستند اما در خانواده سابقه بیماری‌های ژنتیکی دارند. در چنین مواردی، خطر بروز ناهنجاری‌های ژنتیکی در فرزندشان وجود دارد. بنابراین، مشاوره ژنتیک پیش از ازدواج یا فرزندآوری بسیار مهم است و اگر لازم باشد آزمایشات ژنتیکی لازم برای زوج درخواست می‌شود. البته

یادآوری این نکته ضروری است که این بدان معنی نیست که این زوجها هرگز نمی‌توانند بچه‌دار شوند. بلکه با استفاده از غربالگری ژنتیکی پیش از تولد در روش آی وی اف یا غربالگری‌های ژنتیکی پیش از تولد در بارداری‌های طبیعی می‌توانیم کمک کنیم که چنین زوج‌هایی فرزند سالم داشته باشند.

عضو تیم تخصصی مرکز [درمان ناباروری](#) ابن‌سینا گفت: از دیگر غربالگری‌های مهم ژنتیکی غربالگری‌های دوران بارداری است که در سه ماهه اول و دوم بارداری و برای بررسی احتمال ابتلای جنین به اختلالات شایع کروموزومی انجام می‌شود. در سه ماهه اول سونوگرافی NT برای ارزیابی ضخامت پشت گردن جنین در هفته‌های ۱۱ تا ۱۴ و آزمایش خون برای بررسی برخی فاکتورها انجام می‌شود و نتایج این‌ها در کنار سن مادر میزان خطر ابتلای جنین به تریزومی‌های ۲۱، ۱۸ و ۱۳ را مشخص می‌کند و اگر خطر ابتلاء بالا گزارش شد، بررسی‌های تشخیصی ژنتیکی بیشتر مانند تست CBS و آمینوسنتز درخواست می‌شود.

دستی در پایان یادآور شد: مادران باردار باید بدانند در صورتی که غربالگری‌ها ریسک ابتلاء به ناهنجاری‌های کروموزومی را نشان داد، نباید این نتیجه را قطعی قلمداد کنند. حتماً باید بررسی‌های تکمیلی انجام شود. در واقع همان‌طور که منفی بودن نتایج غربالگری به معنی سلامت صد در صد جنین نیست، مثبت بودن نتایج نیز به معنی بیماری یا ناهنجاری صد در صد جنین نیست. بنابراین، باید آرامش خود را حفظ کنند و طبق راهنمایی‌های پزشک‌شان عمل کنند.